

North American
European Union
Agricultural
Conference

NAE(19)6875:1 – DA/jk

39 Konferencja Rolnicza AP-UE

**39th North American and European Union
Agricultural Conference
18th-20th September 2019 in Copenhagen, Denmark**

SESJA 4: TENDENCJE RYNKOWE

PERSPEKTYWA UNII EUROPEJSKIEJ

Rolnicy są pierwszymi producentami żywności. Najważniejszym priorytetem unijnych rolników, właścicieli lasów i spółdzielni rolnych jest ogólna stabilność sektora. Zrównoważoność gospodarcza, środowiskowa i społeczna jest podstawą każdego gospodarstwa czy przedsiębiorstwa spółdzielczego.

Sektor rolny zmienia się równie szybko jak otaczający go świat. Rynki wschodzące rozwijają się bardzo szybko i stały się głównym elementem napędowym w zakresie popytu na żywność. Jednocześnie kwestie dotyczące zasobów wywierają presję na i tak już bardzo delikatną równowagę między podażą a popytem, pojawiają się nowe technologie, a konsumenci na rynkach rozwiniętych odgrywają coraz aktywniejszą rolę w procesie decyzyjnym dotyczącym tego, co sektor będzie produkował. Najważniejszą zmianą jest redefinicja sektora rolno-spożywczego. Coraz silniejsze trendy (np. kwestie dotyczące zdrowia i diety) kształtują odbiór konsumentów i wpływają na polityki w zakresie spraw publicznych (np. dobrostan zwierząt, regulacje środowiskowe itp.). To one przekładają się na rzeczywistość gospodarstw i spółdzielni, wpływając na decyzje dotyczące inwestycji i samej produkcji. Z perspektywy europejskiej wspólnoty rolniczej debata powinna skupiać się na tym, w jakim stopniu w przyszłości rolnictwo będzie kształtowane przez polityki pozostające pod wpływem tych trendów i wyzwań. Celem jest znalezienie rozwiązań, które pozwolą producentom dostosować swoje strategie biznesowe i tak wpływać na polityki, aby odpowiadały one interesom rolników i spółdzielni.

**WYBRANE TRENDY W ZAKRESIE PRODUKCJI I KONSUMPCJI DLA
NAJWAŻNIEJSZYCH PRODUKTÓW ROLNO-SPOŻYWCZYCH**

W jaki sposób mamy dostarczać bezpieczne i odżywcze pożywienie, które pozwoli wykarmić zwiększającą się liczbę ludzi, która według szacunków powinna do 2050 roku osiągnąć 9,7 mld. Jak mamy produkować więcej, przy jednoczesnym zużywaniu znacznie mniejszej ilości zasobów? Jak to osiągnąć w kontekście zmian klimatycznych, urbanizacji, a także wyludniania się terenów wiejskich? Jakie są kluczowe elementy, które wpływają na percepcję konsumentów i na kształt polityk? Poniżej znajdziecie Państwo kilka refleksji na temat najważniejszych wyzwań, które mają wpływ na europejskich producentów i spółdzielnie rolno-spożywcze.

Prognozy dla dochodów rolnych w ujęciu realnym są negatywne (-14% w 2026 r.). Ta tendencja spadkowa jest przede wszystkim spowodowana spadkiem cen światowych oraz wzrostem kosztów produkcji. Spodziewamy się, że zatrudnienie w rolnictwie na terenie UE również będzie dalej spadać.

Rynki wschodzące będą mieć duży wpływ na światowy popyt na pożywienie. To tam urodzi się 90% nowych mieszkańców ziemi, z czego 35% w Chinach i Indiach.

Kilka instytucji obniżyło prognozy dotyczące ogólnoświatowego wzrostu w latach 2019 -2021. Ryzyko mniejszego wzrostu w UE-28 jest duże, wynika ono przede wszystkim z oznak spowolnienia, które obserwujemy w największych unijnych gospodarkach, niepewności związanej z brexitem oraz ryzykiem dalszych podwyżek ceł obejmujących przede wszystkim przemysł samochodowy, lotniczy, ale - być może - także rolno-spożywczy.

Niepewność związana z wahaniami kursów walut także jest ważnym elementem kształtującym równowagę rynkową. W porównaniu ze scenariuszami bazowymi wahania mogą być nawet na poziomie około 20%. Powody tych fluktuacji walutowych są zarówno gospodarcze, jak i polityczne.

Zmiana klimatu

Rolnicy już dziś odczuwają skutki zmiany klimatu, która przekłada się na ekstremalne zjawiska pogodowe i zmiany w zakresie opadów. Coraz częściej musimy mierzyć się z ekstremalnymi warunkami pogodowymi. To prowadzi do powodzi, spadku jakości wody, ale także w niektórych regionach zmniejsza dostępność zasobów wodnych. W innych rolnicy muszą coraz częściej mierzyć się z upałami, pożarami i suszami. Niektóre obszary Europy stają się bardziej suche, przez co są bardziej narażone na wystąpienie tam suszy czy pożarów lasów. Prognozy wskazują, że tego typu zjawiska będą nadal występować i to w coraz intensywniej. Dodatkowo spada wydajność gruntów rolnych. Ten problem będzie się nasilał poprzez zmniejszającą się ilość zasobów oraz problemy powiązane ze klimatem.

Komisja Europejska opublikowała komunikat dotyczący długoterminowej wizji strategicznej dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki w 2050 - Czysta planeta dla wszystkich. Europejska społeczność rolnicza jeszcze raz wyraziła swoje poparcie dla porozumienia paryskiego i jego celu, jakim jest niedopuszczenie do tego, aby globalna temperatura wzrosła o więcej niż 1,5°C powyżej poziomu sprzed epoki przemysłowej. Wierzymy, że rolnictwo i leśnictwo są niezbędnymi partnerami na drodze do realizacji celów porozumienia paryskiego. Sektory rolny i leśny są bezdyskusyjnie jedynymi, które mogą usuwać emisje z atmosfery. Sektor mleczarski i mięsny będą poddawane coraz większej presji, aby osiągnąć neutralność węglową.

Wzrost urbanizacji i ekspansja wielkich miast

Żyjemy w świecie, gdzie ilość gruntów rolnych jest ograniczona. Wraz ze wzrostem urbanizacji, dostępność gruntów rolnych na świecie zmniejsza się. Obserwujemy szybki wzrost światowej gospodarki, wzrost udziału w produkcji światowym brutto oraz wzrost liczby pracowników zatrudnionych w sektorze przemysłowo-usługowym. Zasadniczo rolnictwu udało się zaspokoić potrzeby szybko rosnącej populacji miast. Dla przykładu: populacja Afryki powinna podwoić się w ciągu najbliższych 30 lat i osiągnąć miliard mieszkańców. Będą oni skoncentrowani głównie w przybrzeżnych metropoliach. Jakiego rodzaju żywność będzie potrzebna krajom afrykańskim: towary do przetworzenia na miejscu czy importowane, gotowe produkty?

Jesteśmy świadkami zmniejszającej się proporcji producentów pożywienia w stosunku do liczby konsumentów. To mogłoby się przełożyć na spadek znaczenia produkcji rolnej w kształtowaniu polityk. Konsumenty i mieszkańcy miast funkcjonują w rzeczywistości bardzo odległej od produkcji rolnej, ale jednocześnie są bardzo zainteresowani tym, co jedzą i jak to zostało

wyprodukowane. Tak więc największym problemem jest następujący: czy rosnący i zmieniający się popyt na produkty rolne ze strony zwiększającej się liczby mieszkańców miast może być zaspokojony, przy jednoczesnym zagwarantowaniu rolnictwu rentowności i zmniejszaniu biedy na wsiach i w miastach?

Wpływ zmian społecznych na zapotrzebowanie na niektóre produkty rolne

Rosnąca populacja i zwiększające się przychody w sposób niesymetryczny wpływają na popyt. Społeczeństwo zmienia się i musimy tę zmianę uchwycić, aby móc antycypować, opracowując i promując interesy europejskiego rolnictwa.

Ponieważ wzrost gospodarczy rynków wschodzących sprawia, że coraz większa liczba tamtejszych mieszkańców staje się członkami klasy średniej, to konsumpcja per capita będzie się tam zwiększać się trzykrotnie szybciej niż w rozwiniętych regionach świata. To pojawienie się nowych konsumentów z klasy średniej przyczyni się do zwiększenia popytu na białko i produkty żywnościowe wymagające intensywniejszego wykorzystywania zasobów.

Z drugiej strony wzrost ekonomiczny w krajach rozwiniętych spowodował zmiany społeczne. Dziś konsumenci są znacznie bardziej zainteresowani informacjami dotyczącymi środowiska, śladu węglowego pożywienia, jego pochodzenia, metodami produkcji, kwestiami zdrowia i diety, unikaniem marnotrawienia żywności. Te zmiany sprzyjają większej segmentacji rynku, zwiększaniu liczby produktów zastępujących mięso, modzie „slow grow”, rolnictwu ekologicznemu, rynkowi nasion bez GMO, sektorowi alternatywnych białek. Badania pokazują, że konsumpcja się zmienia, a mody w zakresie diety mogą mocno wpłynąć na równowagę rynkową. Jeśli diety wegańskie i fleksitariańskie zyskają na popularności na wielu kontynentach, globalny popyt na mięso może spaść o około 11% (zwłaszcza w przypadku wieprzowiny i wołowiny). Niedawne badanie (Fabien Santini - opublikowane w lipcu 2017 r. w *Bio-based and Applied Economics Journal*) pokazuje, że to całkowicie naruszy równowagę rynków produktów mleczarskich i zbóż.

Kampanie promujące ograniczenie spożycia produktów mlecznych ze względu na ślad środowiskowy, a także wzrost przypadków nietolerancji laktozy przyczyniają się do spadku spożycia produktów mlecznych. Jednak wzrost spożycia takich produktów jak dania gotowe, burgery czy mrożonki może spowodować zwiększenie ilości zużywanych produktów mlecznych (np. sera). Spodziewamy się większego zapotrzebowania na eksport tradycyjnych europejskich produktów mlecznych, takich jak ser. Ten prognozowany wzrost ma związek z rosnącą światową populacją oraz ze wzrostem przychodów. Prognozy zakładają, że produkcja drobiu będzie jedynym sektorem produkcji mięsa w UE, który będzie odnotowywał wzrost.

Niektóre z tych zmian są kształtowane przez rynek, ale często są wykorzystywane przez dystrybutorów jako narzędzia marketingowe. Presja społeczna może doprowadzić do wprowadzenia regulacji. W UE przyjęto wiele rozwiązań w zakresie transportu zwierząt, dobrostanu broilerów czy kur niosek, ochrony trzody chlewnej, trzymania loch w grupach, obgryzania ogonów i innych. Dostępne są także inne możliwości, np. gospodarka o obiegu zamkniętym.

W niektórych regionach świata (Azja i Afryka) bardzo silne tendencje, np. wzrost populacji, zwiększająca swoją liczebność klasa średnia w gospodarkach wschodzących, generują popyt. Kluczem rozwoju globalnego rynku będzie Azja południowa i południowo-wschodnia. Jednym z kluczowych przykładów jest wzrost o 35% zapotrzebowania na białko pochodzenia zwierzęcego, który jest spodziewany w ciągu najbliższych 20 lat. 90% światowego wzrostu zapotrzebowania na białka zwierzęce będzie pochodzić z państw wschodzących, a 60% z nich znajduje się na kontynencie azjatyckim.

Więcej konsolidacji i międzynarodowości

Unia Europejska realizuje bardzo dynamiczny i ambitny harmonogram dotyczący kwestii handlowych. Wspólnota zawarła ponad 70 porozumień z wieloma krajami rozrzuconymi po całym świecie.

Wzrost globalnego łańcucha dostaw pozwala firmom działającym w sektorze rolno-spożywczym na dotarcie na różne rynki, unikając pułapki stagnacji, która mogłaby wystąpić w obszarze popytu na ich pierwotnych rynkach. Rynki stają się coraz bardziej posegmentowane. Na przykład tusze wieprzowe mogłyby być dostarczane na ponad 60 różnych rodzajów rynków. Dlatego też analiza oparta na koszcie tuszy nie jest już wymierna. Z drugiej jednak strony większy dostęp na rynki UE powoduje presję na niektóre wrażliwe sektory (np. wołowina, ryż czy cukier itp.), co wynika ze skumulowanych skutków.

Umiejscowienie handlu doprowadziło także do zwiększenia się wahań na pełnym wyzwań rynku (spory handlowe, choroby roślin i zwierząt). Za pośrednictwem WTO wywierane są naciski, żeby stworzyć przewidywalne warunki dla międzynarodowego handlu. Im słabsza jest Światowa Organizacja Handlu, z tym większym ryzykiem i większymi wahaniami wynikającymi ze zmian zachodzących w zakresie sytuacji politycznej u naszych największych partnerów handlowych będziemy się musieli mierzyć.

Łączenie rynków światowych również okazuje się trudne. Zmiany w infrastrukturze i dostępność magazynów to czynniki, które mogą naruszyć równowagę na rynku. Na przykład tylko cztery porty europejskie są przystosowane do przyjmowania statków typu „PANAMAX” (panamax jest standardem dla statków na długodystansowych trasach międzynarodowych).

Kluczowe znaczenie ma to, jak rolnicy na poziomie gospodarstw mogą korzystać z handlu międzynarodowego i unikać długoterminowej presji na ceny, które odpowiadają za rentowność producentów/ rolników?

Nowi rolnicy i możliwa zmiana modelu własności

Ponieważ młodzi ludzie niechętnie wchodzą na ścieżkę zawodową, którą szli ich rodzice, to możemy być świadkami przyspieszonej konsolidacji w sektorze rolnym. Ta zmiana może doprowadzić do pojawienia się dwóch nowych rodzajów właścicieli. Pierwszy z nich może zostać sklasyfikowany jako indywidualni inwestorzy strategiczni i/lub kraje (przede wszystkim te wschodzące), które chcą nabyć grunt za granicą, aby w ten sposób zapewnić sobie dostawy żywności. Drugi rodzaj to inwestorzy instytucjonalni i firmy inwestycyjne zachęcane potencjalnymi zyskami związanymi z coraz mniejszą ilością gruntów rolnych oraz rosnącymi cenami żywności. Z pewnością te dwa typy właścicieli będą mieć inne priorytety i oczekiwania w stosunku do przedstawicieli tradycyjnej społeczności rolniczej.

Nowe technologie

Technologie w rolnictwie mogą mieć pozytywny wpływ na dalszy wkład sektora w osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju i zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego. Procesy w rolnictwie stają się coraz bardziej zautomatyzowane, połączone i zintegrowane, co prowadzi do stworzenia modeli zarządzania danymi i redefinicji relacji między rolnikami i konsumentami. Wykorzystywanie nowych technologii: biotechnologii, sztucznej inteligencji, robotyki, blockchain itp. powinno pozwolić na odwrócenie tendencji spowolnieniowych w zakresie zwiększania wydajności i pomóc rolnikom przejść od decyzji podejmowanych intuicyjnie do tych opartych na faktach i takich, które pomogą im rozwiązać problemy dotyczące wydajności technicznej i lepiej zarządzać finansami. Jednak szybkie rozpowszechnianie się technologii precyzyjnego rolnictwa wpływa na wydajność w sposób asymetryczny. Ponadto pojawienie się rozwiązań w zakresie technologii cyfrowych prowadzi do wzrostu sprzedaży online, co wpływa na globalny łańcuch dostaw.